

*Т. А. Непокупна,
к. е. н., доцент, доцент кафедри політекономії,
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4688-5954>
Б. О. Шевченко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри політекономії,
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3952-5205>
С. В. Степаненко,
к. е. н., доцент, завідувач кафедри політекономії,
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1524-2577>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.19.139

ОСВІТНІ ПРАКТИКИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ТА ФІНАНСОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ

*T. Nepokupna,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Political Economy, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
B. Shevchenko,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Political Economy, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
S. Stepanenko,
PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Political
Economy, Poltava National V. G. Korolenko Pedagogical University*

EDUCATIONAL PRACTICES FOR DEVELOPING ENTREPRENEURIAL AND FINANCIAL COMPETENCES OF FUTURE PROFESSIONALS FOR THE MODERN LABOR MARKET

У статті розглянуто освітні практики формування підприємницьких і фінансових компетентностей майбутніх фахівців у процесі викладання дисципліни "Підприємництво та фінансова грамотність". Наголошено на актуальності підготовки студентів, здатних приймати обґрунтовані фінансові рішення, ініціювати підприємницькі проекти та адаптуватися до динамічних умов соціально-економічного середовища. Узагальнено теоретичні підходи до визначення підприємницьких і фінансових компетентностей. Встановлено, що компетентнісний підхід передбачає інтеграцію знань, умінь і ціннісних орієнтацій, формування практичних навичок на основі застосування активних і інтерактивних методів навчання.

Особливу увагу приділено досвіду Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, де дисципліна "Підприємництво та фінансова грамотність" викладається студентам різних спеціальностей. Охарактеризовано структуру курсу, підкреслено логічність переходу від теоретичних знань до практичних інструментів управління фінансами та організації підприємницької діяльності. Проаналізовано використання інтерактивних форм навчання.

Зроблено висновок, що системне поєднання теоретичної підготовки та практичних завдань у межах вивчення дисципліни є дієвим механізмом розвитку підприємницьких і фінансових компетентностей. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розширенням співпраці з бізнес-середовищем і впровадженням цифрових освітніх технологій.

The article examines educational practices aimed at developing entrepreneurial and financial competencies of future specialists within the course "Entrepreneurship and Financial Literacy". The relevance of training students capable of making informed financial decisions, initiating entrepreneurial projects, and adapting to the dynamic socio-economic environment is emphasized. Theoretical approaches to defining entrepreneurial and financial competencies are summarized in accordance with national and European educational standards. It is established that the competency-based approach requires the integration of knowledge, skills, and values, as well as the formation of practical abilities through active and interactive teaching methods.

Special attention is given to the experience of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, where the discipline "Entrepreneurship and Financial Literacy" is taught to first-year students of both pedagogical and non-pedagogical specialties. The course structure is described, including basic economic foundations, business planning, financial systems, personal finance, taxation, and financial security. The sequence of topics ensures a logical transition from theoretical knowledge to practical tools of financial management and entrepreneurial activity.

The use of interactive forms of learning is analyzed — business games, case studies, group discussions, project activities. Separately, an example of conducting trainings "Formation of creative thinking" and "Search for a market niche" using the "brainstorming" method is highlighted, which encouraged students to find alternative solutions and generate ideas for creating new business projects, analyze the market, identify consumer needs and determine promising directions for their own business and the economic quest "Family budget: mission feasible", which contributes to the development of critical thinking, the ability to predict the consequences of financial decisions and a responsible attitude to resources. It is noted that interactive practices not only increase students' interest, but also form communication, management and creative skills necessary for the creation and implementation of business ideas.

The study concludes that the systematic combination of theoretical training and practical tasks within the course is an effective mechanism for developing entrepreneurial and financial competencies. Prospects for further research include improving course content, strengthening cooperation with business stakeholders, and implementing digital educational technologies.

Ключові слова: підприємницькі компетентності, фінансова грамотність, компетентнісний підхід, освітні практики, інтерактивні методи, університетська освіта, студентські стартапи, ринок праці.

Key words: entrepreneurial competencies, financial literacy, competency-based approach, educational practices, interactive methods, university education, student startups, labor market.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасних умовах глобалізації, цифровізації та динамічних економічних змін роль фінансової та підприємницької грамотності серед майбутніх

фахівців набуває особливого значення. Незалежно від обраної спеціальності, випускники закладів вищої освіти стикаються з необхідністю приймати фінансові рішення, орієнтуватися у ринкових механізмах, вести власну справу або діяти в умовах невизначеності. Відтак університети відіграють провідну роль у формуванні компетентностей, які забезпечують конкурен-

тоспроможність випускників на сучасному ринку праці. Соціально-економічні і технологічні трансформації вимагають від фахівців не лише глибоких професійних знань, а й здатності до підприємницького мислення та раціонального управління фінансами. У цьому процесі особливу роль у підготовці бакалаврів різних спеціальностей відіграє освітня компонента "Підприємництво та фінансова грамотність", яка спрямована на формування у студентів виваженого підходу до економічного вибору, базових компетентностей у сфері підприємництва та фінансової грамотності. Вона розвиває здатність раціонально використовувати обмежені ресурси й можливості, реалізовувати ідеї та створювати цінності у різних сферах життєдіяльності. Вивчення курсу допомагає оволодіти навичками активної участі в суспільному житті, управління власною кар'єрою й фінансами, а також умінням ефективно розв'язувати нагальні проблеми у різних сферах практичної діяльності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Останні дослідження свідчать про зростаючу увагу до формування підприємницьких і фінансових компетентностей у студентів вищих навчальних закладів. Зокрема, особлива увага приділяється вивченню педагогічної проблеми розвитку підприємницької компетентності студентів у закладах професійної освіти України за умов реформування освітньої системи та воєнного стану [1], а також аналізу практик застосування цифрових інструментів у формуванні підприємницької компетентності здобувачів освіти в контексті відновлення економіки України після війни та ролі вчителів у впровадженні економічних стратегій в освітню систему [2]. З 2025 р. в Україні дисципліна "Підприємництво та фінансова грамотність" стала обов'язковою для учнів 8-х класів, а з 2026 року — для 9-х класів. Цей крок спрямований на формування фінансової та підприємницької культури у здобувачів освіти та розвиток ключових підприємницьких і фінансових компетентностей [3]. У рамках цієї дисципліни розроблено модельну навчальну програму, яка включає інтерактивні методи навчання — ділові ігри, метод case-study, групові дискусії та проєктну діяльність, що сприяє розвитку практичних навичок у студентів та формуванню критичного мислення [4]. Дослідження рівня сформованості компетентності "Підприємливість та фінансова грамотність" серед школярів 10 класів України, проведене Національним банком України в партнерстві з громадською організацією Junior Achievement Ukraine [5], засвідчило початковий рівень фінансової грамотності українських підлітків [6-7]. Тому необхідність запровадження навчальної дисципліни у закладах освіти та розгляд освітніх практик формування і розвитку підприємницьких та фінансових компетентностей не викликає сумнівів.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є розгляд освітніх практик формування і розвитку підприємницьких та фінансових компетентностей у процесі підготовки майбутніх фахівців для сучасного ринку праці на прикладі Полтавського націо-

нального педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасний випускник закладу вищої освіти, незалежно від галузі знань і спеціальності, окрім компетентностей, здобутих у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін, має бути здатним розв'язувати складні практичні проблеми в соціально-економічній сфері, володіти уміннями генерувати ідеї та втілювати їх у життя для підвищення власного і суспільного добробуту та соціального статусу, мати здатність приймати доцільні рішення у сфері фінансів та зайнятості, раціонально поводитись як виробник і споживач. Випускники ЗВО можуть реалізовуватися на ринку праці як наймані працівники, підприємці або як самозайняті особи (фрілансери), що у будь-якому випадку передбачає наявність у них сформованих навичок раціональної фінансової поведінки, фінансово-економічної та підприємницької обізнаності.

Окремо варто наголосити, що з огляду на впровадження в освітній процес старшої школи навчального предмету "Підприємництво та фінансова грамотність", імплементацію у зміст навчальних предметів (починаючи з молодшої школи) елементів фінансової грамотності та підприємництва відповідно до реформи Нової української школи (НУШ) вкрай необхідним є формування фахових компетентностей та підготовка вчителів-предметників з урахуванням необхідності вивчення основ економіки, підприємництва та фінансової грамотності.

Формування підприємницьких та фінансових компетентностей — це складний і багатограний процес, який інтегрує знання, уміння, навички та особистісні якості здобувачів вищої освіти. В умовах трансформацій української економіки, інтеграції до європейського освітнього простору, реалізації Цілей сталого розвитку ООН та перспектив повоєнного відновлення питання розвитку зазначених компетентностей набуває особливої актуальності.

У науковій літературі підприємницькі компетентності розглядаються як сукупність знань, умінь і ціннісних орієнтацій, що забезпечують здатність особи генерувати бізнес-ідеї, приймати управлінські рішення, організовувати підприємницьку діяльність та нести відповідальність за її результати. Вони охоплюють такі складові: ініціативність, креативність, здатність до ризику, навички командної роботи та стратегічного планування. Фінансова грамотність трактується як базова життєва компетентність, що передбачає здатність розуміти принципи функціонування фінансових ринків, управляти особистими та корпоративними фінансами, оцінювати фінансові ризики та приймати обґрунтовані фінансові рішення. Відповідно до рекомендацій ОЕСР, фінансова грамотність поєднує знання, установки, навички та поведінку, необхідні для раціонального фінансового вибору [8]. Сучасна вища освіта ґрунтується на компетентнісному підході, який передбачає переорієнтацію навчального процесу із засвоєння знань на формування здатності їх практичного застосування. Відповідно до Національної рамки кваліфікацій України [9]

та європейських освітніх стандартів, компетентності мають інтегрований характер і визначають рівень готовності фахівця до професійної діяльності.

У контексті формування підприємницьких і фінансових компетентностей компетентнісний підхід передбачає поєднання теоретичних знань з практичною діяльністю; використання інтерактивних та інноваційних освітніх технологій; орієнтацію на самостійність та відповідальність здобувачів освіти; формування здатності до адаптації у мінливому соціально-економічному середовищі як постійно змінюваній сукупності суспільних та економічних умов, яка включає в себе розвиток суспільства, зміни у добробуті, освітніх рівнях, доходах, професіях, а також економічні процеси, такі як виробництво, споживання, розподіл та обмін товарів і послуг, що впливають на життя людей та організацій.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (ПНПУ) активно реалізує комплекс освітніх і практичних заходів, спрямованих на розвиток підприємницьких та фінансових компетентностей студентів. Важливою складовою цього процесу є залучення викладачів і студентів до стратегічних ініціатив на державному рівні. Зокрема, представники кафедри політекономії були долучені до експертного обговорення проєкту Національної стратегії розвитку фінансової грамотності, що дозволило поєднати науково-освітній потенціал та досвід університету з формуванням державної політики у цій сфері [10]. Така активність є запорукою актуальності освітніх програм і методик, які враховують сучасні виклики фінансового середовища.

Важливе значення має співпраця університету з Національним банком України. Зустрічі з фахівцями НБУ відбуваються у форматі семінарів та дискусій, під час яких обговорюються сучасні підходи до фінансової грамотності та підприємницької освіти. Це створює умови для поширення кращих практик серед студентів та викладачів, а також підвищує рівень підготовки майбутніх учителів, здатних інтегрувати фінансову освіту у шкільний курс [11].

Однією із форм взаємодії з регулятором та формування ефективних освітніх практик є щорічна участь університетської спільноти у міжнародних та національних кампаніях, спрямованих на підвищення фінансової обізнаності. Так, студенти й викладачі ПНПУ завжди активно долучаються до всевітньої ініціативи Global Money Week, у рамках якої відбуваються просвітницькі заходи, тренінги та зустрічі з підприємцями та представниками банківського сектору [12—13]. Набутий студентами під час таких заходів досвід сприяє формуванню у них відповідального ставлення до фінансів, розвитку умінь управляти особистими ресурсами та усвідомлювати глобальні виклики у фінансовій сфері.

Паралельно університет розвиває практики, орієнтовані на підприємництво та інновації. Саме тому важливою складовою сучасної освітньої стратегії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка є формування підприємницької та стартап-культури у викладацькому та студентському середовищі. Університет став активним учасником всеукраїнської ініціативи "Підприємницький університет", яка об'єднує провідні заклади освіти для розвитку інноваційного мислення та підприємницьких навичок молоді. У

межах цієї ініціативи в університеті впроваджено вибірково навчальну дисципліну "Інноваційне підприємництво та управління стартап-проєктами". Курс спрямований на формування у здобувачів освіти навичок проєктного менеджменту, креативного мислення, умінь генерувати та реалізовувати бізнес-ідеї. Значна увага приділяється практичним аспектам — від створення бізнес-моделей до управління інтелектуальною власністю у стартапах, що забезпечує комплексну підготовку студентів до участі у підприємницьких і креативних проєктах.

Розвитку студентської ініціативності також сприяють конкурси стартапів, що проводяться в університеті. Так, у 2023 році у Полтавському педагогічному започатковано щорічний конкурс "Startup PNHU", який став платформою для презентації та підтримки студентських ідей [14]. Участь у конкурсі передбачає підготовку та презентацію учасниками власних інноваційних проєктів, можливість отримання фахових консультацій та набуття практичного досвіду публічного захисту бізнес-концепцій. Подібні заходи не лише мотивують молодь до підприємництва, а й створюють умови для командної роботи та налагодження партнерств.

Досягненням університетського підприємницького руху стала участь студентського стартап-проєкту Nature Lab у престижному національному конкурсі, за результатами якого він увійшов до ТОП-7 кращих студентських стартапів України [15]. Це підтвердило високий рівень підготовки студентів та дієвість освітніх практик, орієнтованих на інновації й креативність. Додатковим підтвердженням ефективності підходів стала перемога студента факультету природничих наук та менеджменту, який виборов III місце на V конкурсі інноваційних бізнес-проєктів "Фабрика бізнес-ідей та стартапів". Це досягнення засвідчує високий рівень підготовки молодих фахівців університету та їхню здатність конкурувати на всеукраїнському рівні [16].

Важливим напрямом роботи ПНПУ у сфері формування підприємницької та фінансової грамотності стала співпраця з Українським національним офісом інтелектуальної власності та інновацій. На зустрічі зі студентами, що проводилася представниками офісу, було акцентовано увагу на значенні інтелектуального капіталу для розвитку бізнесу та фінансової стійкості стартапів. Здобувачі вищої освіти ознайомилися з прикладами того, як інноваційні ідеї можуть трансформуватися у конкурентоспроможні бізнес-моделі та приносити економічний ефект [17]. Такий досвід сприяв формуванню у студентів цілісного розуміння взаємозв'язку між підприємницькою ініціативою, фінансовою грамотністю та ефективним використанням нематеріальних активів.

Серед іншого яскравим прикладом реалізації компетентнісного підходу стало впровадження у навчальні плани підготовки здобувачів за різними освітніми програмами університету дисципліни "Підприємництво та фінансова грамотність", що викладається студентам першого курсу бакалаврату як педагогічних, так і непедагогічних спеціальностей. Професійний досвід викладачів кафедри політекономії став підґрунтям для розробки структури навчальної дисципліни, що включає такі тематичні блоки: економічні основи підприємницької та фінансової діяльності; теоретичні основи підприємництва; організація власної справи та бізнес-плануван-

ня; фінансова система та фінансові послуги; особисті фінанси; заощадження, інвестиції та кредит; податки та податкова система; валюта та валютні відносини; фінансові ризики та фінансова безпека. Запропонована структура дисципліни є послідовною та логічною, оскільки забезпечує поступальне формування знань і навичок — від засвоєння базових економічних понять до оволодіння практичними інструментами управління фінансами та підприємницькою діяльністю.

Викладачі кафедри політекономії окрім традиційних форм організації навчання активно застосовують різноманітні форми інтерактивних занять: ділові ігри, моделювання підприємницьких ситуацій, метод case-study, групові дискусії, проєктну діяльність. Такі заняття дозволяють студентам не лише засвоювати теоретичний матеріал, а й розвивати критичне мислення, навички комунікації, вміння працювати в команді, що є невід'ємною складовою сучасних підприємницьких і фінансових компетентностей. Так, зі студентами ПНПУ імені В. Г. Короленка було організовано серію занять, спрямованих на розвиток саме практичних навичок та стимулювання інтересу до підприємницької діяльності. Одним із методів навчання було обрано роботу в малих групах, що дозволяє студентам співпрацювати, обмінюватися ідеями та спільно знаходити рішення поставлених задач. Під час проведення для студентів факультету комп'ютерних наук, математики, фізики та економіки та факультету історії та географії тренінгів "Формування креативного мислення" і "Пошук ринкової ніші" використовувався метод "мозкового штурму". Студенти виконували вправи на пошук альтернативних рішень та генерували ідеї для створення нових бізнес-проєктів; навчалися аналізувати ринок, ідентифікувати потреби споживачів і визначати перспективні напрями для власного бізнесу [18].

Інноваційною формою набуття практичного досвіду розвитку підприємницьких та фінансових компетентностей майбутніх спеціалістів стало проведення викладачами кафедри економічного квесту під назвою "Сімейний бюджет: місія здійснення". Цей інноваційний метод навчання складається з низки практичних завдань, присвячених формуванню, плануванню та контролю сімейного бюджету. Студенти аналізують доходи й витрати вигаданої сім'ї із заданими параметрами — кількість членів сім'ї, їх сукупний дохід, виникнення непередбачуваних обставин життєдіяльності сім'ї (позитивних і негативних). Робота відбувається в малих групах, де розподілені ролі, що дозволяє спільно приймати фінансові рішення в умовах обмежених ресурсів та шукати шляхи економії без втрати якості життя. Учасники економічного квесту складають бюджет, працюють із фінансовими цілями, навчаються планувати великі витрати, розставляти пріоритети й оперативно реагувати на форс-мажорні обставини. Завдання квесту, що поєднують навчальний компонент з елементами гри, безперечно сприяють розвитку критичного мислення, відповідального ставлення до грошей, вмінню прораховувати наслідки прийнятих фінансових рішень для усіх членів сім'ї.

У цілому, вважаємо, тренінги й економічні квести забезпечують інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок, створюючи умови для активного занурен-

ня студентів у реалістичні підприємницькі і фінансові ситуації та мають на меті, по-перше, розвинути у студентів нестандартний підхід до вирішення завдань, необхідний для успішного підприємництва, по-друге, допомогти студентам спробувати себе у ролі підприємців, які досліджують можливості для запуску власної справи, по-третє, ігрова форма навчання підвищує мотивацію та зацікавленість здобувачів освіти, що є особливо актуальним для студентів молодших курсів. Така робота сприяє розвитку у студентів креативності та навичок командної роботи. Тренінги та економічні квести виступають ефективним інструментом формування фінансової грамотності та підприємницьких компетентностей, забезпечуючи практикоорієнтовану підготовку майбутніх фахівців до умов сучасного економічного середовища та ринку праці [18].

Особливістю викладання дисципліни є її інтеграція з іншими навчальними курсами. Підприємницькі та фінансові компетентності тісно пов'язані з економікою, менеджментом, правом, соціологією, педагогікою. Наприклад, студенти педагогічних спеціальностей отримують можливість розглядати підприємницьку діяльність не лише як бізнес-процес, а й як освітню інновацію чи соціальний проєкт.

Завдяки використанню вищезазначених практик студенти не лише здобувають теоретичні знання, а й отримують досвід прийняття управлінських і фінансових рішень, розвивають навички планування, оцінювання ризиків та презентації власних ідей. Особливо цінним є те, що навчальний процес націлений на розвиток як універсальних компетентностей (комунікаційних, аналітичних, креативних), так і фахових (економічних, управлінських, фінансових).

Досвід викладання дисципліни "Підприємництво та фінансова грамотність" у ПНПУ імені В. Г. Короленка засвідчує, що застосування інтерактивних форм навчання має суттєвий вплив на якість засвоєння знань і розвиток компетентностей студентів. Результати анкетувань та усних опитувань свідчать про високу зацікавленість першокурсників у вивченні курсу, зростання їхньої мотивації до самостійного опанування фінансових інструментів, пошуку підприємницьких ідей та фінансових можливостей їх реалізації. Студенти оволодівають елементарними знаннями з управління особистими фінансами, розумінням механізмів функціонування бізнесу та фінансових ринків. Завдяки проєктній діяльності та роботі з кейсами здобувачі вищої освіти демонструють здатність генерувати інноваційні ідеї та презентувати їх у формі бізнес-планів чи стартап-проєктів. Групові завдання та ділові ігри сприяють розвитку навичок комунікації, лідерства, розподілу ролей та колективного прийняття рішень. Студенти починають краще орієнтуватися в особистому бюджетуванні, питаннях кредитування, заощаджень та інвестицій.

Попри позитивні результати, викладання дисципліни супроводжується низкою викликів, а саме: нерівномірний початковий рівень підготовки студентів, адже частина першокурсників не має базових знань з економіки, що ускладнює засвоєння матеріалу; спостерігається наявність у студентів мотиваційних бар'єрів, адже частиною студентської аудиторії курс сприймається як другорядний, вони не пов'язують підприємництво зі

свою майбутню професійною діяльністю, а фінансові питання для них здаються неактуальними, бо більшість знаходяться на утриманні своїх батьків/родичів/опікунів.

На нашу думку, формування підприємницьких і фінансових компетентностей у майбутніх фахівців сучасного ринку праці має розглядатися як пріоритетний напрям сучасної вищої освіти. Досвід викладання дисципліни "Підприємництво та фінансова грамотність" у ПНПУ імені В. Г. Короленка підтвердив ефективність застосування інтерактивних методів, проте водночас виявив низку проблем, які потребують подальшого вирішення, а саме: удосконалення навчальних програм з урахуванням новітніх тенденцій у сфері підприємництва та фінансів, зокрема цифрової трансформації економіки, розвитку фінтех-сервісів, електронної комерції; налагодження тісної співпраці між університетами та бізнес-структурами, залучення підприємців-практиків до викладання окремих модулів, проведення майстер-класів і тренінгів; використання цифрових технологій — симуляцій бізнес-процесів, онлайн-платформ для управління фінансами, віртуальних бізнес-інкубаторів; підтримка студентських ініціатив — стартапів, конкурсів бізнес-ідей, реалізація міні-грантових програм. Окрему увагу слід приділити студентам педагогічних спеціальностей: для них підприємницькі компетентності можуть стати основою розвитку освітнього менеджменту, соціального підприємництва та створення інноваційних проєктів у сфері освіти, що зможе забезпечити їхню готовність не лише працювати у традиційній освітній системі, а й ініціювати нові форми організації освітнього процесу.

Розвиток підприємницьких компетентностей у ПНПУ виходить за межі традиційних навчальних програм й нерідко реалізується у партнерстві з місцевими громадами. Така діяльність охоплює інтеграцію елементів підприємницької освіти в навчально-виховний процес, організацію спільних тренінгів та освітніх заходів, що сприяють розвитку у школярів практичних навичок економічної поведінки та підприємливості [19]. Цей досвід підтверджує, що університет послідовно вибудовує горизонтальні зв'язки з регіональними партнерами, поширюючи підприємницьку культуру не лише серед своїх студентів, а й серед молодшого покоління.

Важливою складовою є інтеграція навчального процесу з практичною діяльністю банківських установ. Так, студенти та викладачі відвідали відділення ПУМБ у Полтаві [20], де ознайомилися з роботою банківських структур, практикою обслуговування клієнтів та функціонуванням сучасних фінансових інструментів. Безпосередній контакт із професійним середовищем дає змогу студентам краще усвідомлювати вимоги ринку праці та адаптувати свої знання до практичних реалій.

Додатковим напрямом розвитку компетентностей є проведення вебінарів і семінарів, спрямованих на формування креативного мислення. Зокрема, вебінар "Креативні технології та розвиток творчої уяви" акцентував увагу на поєднанні економічних знань і творчих підходів до вирішення завдань. Це особливо важливо для підприємницької освіти, адже здатність генерувати інноваційні ідеї є однією з ключових компетентностей успішного фахівця.

Освітні практики ПНПУ отримують визнання на національному рівні. Університет неодноразово відзначався Національним банком України за активність у сфері розвитку фінансової грамотності. Це підтверджує системність роботи університету та його здатність бути лідером у поширенні фінансової культури серед молоді. Перспективи розвитку дисципліни полягають у поєднанні академічних знань із практикоорієнтованим підходом, у стимулюванні студентської активності та посиленні інтеграції з реальним бізнес-середовищем, що дозволить закладам вищої освіти ефективно готувати фахівців для сучасного ринку праці, здатних до адаптації динамічного економічного простору.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Таким чином, досвід ПНПУ свідчить, що розвиток підприємницьких і фінансових компетентностей майбутніх спеціалістів можливий лише за умови інтеграції теоретичної підготовки з практичними ініціативами. Участь у стратегічних обговореннях, стартап-проєктах, міжнародних кампаніях та візитах до фінансових установ формує у студентів не лише знання, а й навички прийняття рішень, креативного мислення та відповідальності за прийняті рішення.

Для подальшого вдосконалення освітніх практик важливо забезпечити їх системність і доступність для всіх студентів, інтегрувати підприємницьку та фінансову складову у більшість освітніх програм, створити сталі партнерства з бізнесом і банківськими установами, а також упроваджувати цифрові інструменти симуляції і тренажерів. Це дозволить університету не лише готувати висококваліфікованих педагогів і спеціалістів різних галузей, а й формувати покоління молодих людей, здатних ефективно діяти в умовах сучасного ринку праці.

Література:

1. Tykhonova, N. (2022). Problems of developing entrepreneurial competence of students in vocational educational institutions of Ukraine. EUROPEAN HUMANITIES STUDIES: State and Society, (2), 151—171. URL: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2022.2.09>
2. Кравчина О. Є. Цифрові інструменти у формуванні підприємницької компетентності вчителів: виклики та можливості. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743685/1/Kravchyna_Naukovi_Zapyski__N31-51-62.pdf?utm_source=chatgpt.com
3. Модельна навчальна програма "Підприємництво і фінансова грамотність. 8—9 класи" для закладів загальної середньої освіти (авт. Буяк Р. Р., Гнатишин О. М., Сухінська В. О., Сливка Є. М.). 2024. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%-20serednya/Navchalni.prohramy/2024/Model.navch.-prohr.5-9.klas-2024/27.08.2024/02/pidpryyemnytsstvo-i-finsanova-hramotnist-8-9-kl-buyak-ta-in-270820-24.pdf?utm_source=chatgpt.com
4. Вікторія Полік, Леся Войтицька, Олена Тригуб, Наталя Носик. Підприємництво і фінансова грамотність. Посібник для вчителя. 8 клас. URL: https://talan.bank.gov.ua/uploads/files/8-kl-posibnik-dlia-vchitelia.-pdf?v=6&utm_source=chatgpt.com

5. Junior Achievement Україна. Розвивай та практикуй свої підприємницькі навички. URL: <https://ja-ukraine.org>

6. Українські підлітки мають початковий рівень фінансової грамотності — дослідження НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/ukrayinski-pidlitki-mayut-pochatkovi-riven-finansovoyi-gramotnosti-doslidjennya-nbu?utm_source=chatgpt.com

7. Рівень сформованості компетентності "Підприємливість та фінансова грамотність" у школярів та школярів 10 класу. Звіт за результатами дослідження. URL: <https://talan.bank.gov.ua/uploads/files/doslidzhennia-z-fingramotnosti-sered-uchniv-2024.pdf?v=6>

8. Recommendation of the Council on Financial Literacy. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0461>

9. Національна рамка кваліфікацій. URL: <https://mon.gov.ua/tag/natsionalna-ramka-kvalifikatsiy?tag=natsionalna-ramka-kvalifikatsiy>

10. Викладачі кафедри політекономії взяли участь в експертному обговоренні проєкту Національної стратегії розвитку фінансової грамотності. URL: <http://maths.pnpu.edu.ua/novini/vykladachi-kafedry-politekonomiyi-vzya-3.html>

11. Зустріч із фахівцями Національного банку України у контексті розвитку фінансової грамотності та підприємницької освіти вчителів. URL: <https://pnpu.edu.ua/news/zustrich-iz-fahivczyamy-naczionalnogo-banku-ukrayiny-u-konteksti-rozvytku-finansovoyi-gramotnosti-ta-pidpryyemnyczkoyi-osvity-vchyteliv.html>

12. Університетська спільнота долучилася до всесвітньої кампанії з підвищення фінансової обізнаності Global Money Week. URL: <https://pnpu.edu.ua/news/universytetska-spilnota-doluchylasya-do-vsесvitnoyi-kampaniyi-z-pidvyshhennya-finansovoyi-obiznanosti-global-money-week.html>

13. Університетська спільнота долучилася до всесвітнього проєкту Global Money Week. URL: <https://pnpu.edu.ua/news/universytetska-spilnota-doluchylasya-do-vsесvitnogo-proyektu-global-money-week.html>

14. В університеті вперше відбувся конкурс студентських стартап-проєктів "Startup PNP 2023". URL: <https://pnpu.edu.ua/news/v-universyteti-vpershe-vidbuvsya-konkurs-studentskyh-startap-proyektiv-startup-pnp-2023.html>

15. Університетський стартап-проєкт #Nature_lab увійшов до ТОП-7 кращих студентських стартапів за результатами престижного національного конкурсу. URL: https://pnpu.edu.ua/news/universytetskyj-startap-proyekt-nature_lab-uvijshov-do-top-7-krashhyh-studentskyh-startapiv-za-rezultatamy-prestyzhnogo-naczionalnogo-konkursu.html

16. Студент факультету природничих наук та менеджменту виборов III місце на V Конкурсі інноваційних бізнес-проєктів "Фабрика бізнес-ідей та стартапів". URL: <https://pnpu.edu.ua/news/student-fakultetu-pryrodneyh-nauk-ta-menedzhmentu-vyborov-iii-miscea-v-konkursi-innovacijnyh-biznes-proyektiv-fabryka-biznes-idej-ta-startapiv.html>

17. Фахівці IP офісу обговорили зі студентами університету роль інтелектуальної власності в управлінні

стартап-проєктами. URL: <https://pnpu.edu.ua/news/fahivczy-ir-ofisu-obgovoryly-zi-studentamy-universyteturol-intelektualnoyi-vlasnosti-v-upravlinni-startap-proyektamy.html>

18. Кафедра політекономії ПНПУ імені В. Г. Короленка. URL: <https://www.facebook.com/groups/579596828908961>

19. Розвиток підприємницької компетентності молоді — у співпраці кафедри початкової освіти з громадами. URL: <https://share.google/7ZOW0uQnYqnRIWOYz>

20. Студенти та викладачі університету відвідали відділення № 4 АТ КБ "Перший Український Міжнародний Банк" (ПУМБ) у Полтаві. URL: <https://pnpu.edu.ua/news/studenty-ta-vykladachi-universytetu-vidvidaly-viddilennya-no-4-at-kb-pershyj-ukrayinskyj-mizhnarodnyj-bank-pumb-u-poltavi.html>

References:

1. Tykhonova, N. (2022), "Problems of developing entrepreneurial competence of students in vocational educational institutions of Ukraine", *EUROPEAN HUMANITIES STUDIES: State and Society*, vol. (2), pp. 151—171. <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2022.2.09>

2. Kravchyna, O.Ye. (2024), "Digital tools in shaping entrepreneurial competence of teachers: challenges and opportunities", available at: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743685/1/Kravchyna_Naukovi_Zapyski_N31-51-62.pdf?utm_source=chatgpt.com (Accessed 10 Sept 2025).

3. Buiak, R.R. Hnatyshyn, O.M. Sukhins'ka, V.O. and Slyvka, Ye.M. (2024), "Model curriculum "Entrepreneurship and financial literacy. Grades 8—9" for secondary education institutions", available at: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2024/Model.navch.prohr.5-9.klas-2024/27.08.2024/02/pidpryyemnytstvo-i-finansovahramotnist-8-9-kl-buyak-ta-in-27082024.pdf?utm_source=chatgpt.com (Accessed 10 Sept 2025).

4. Rolik, V. Vojtyts'ka, L. Tryhub, O. and Nosyk, N. (2025), "Entrepreneurship and financial literacy. Teacher's manual. Grade 8", available at: https://talan.bank.gov.ua/uploads/files/8-kl-posibnik-dlia-vchitelia.-pdf?v=6&utm_source=chatgpt.com (Accessed 10 Sept 2025).

5. Junior Achievement Ukraine (2025), "Junior Achievement Ukraine. Develop and practice your entrepreneurial skills", available at: <https://ja-ukraine.org> (Accessed 10 Sept 2025).

6. NBU (2025), "Ukrainian Adolescents Have Basic Level of Financial Literacy — NBU Research", available at: https://bank.gov.ua/ua/news/all/ukrayinski-pidlitki-mayut-pochatkovi-riven-finansovoyi-gramotnosti-doslidjennya-nbu?utm_source=chatgpt.com (Accessed 10 Sept 2025).

7. NBU (2024), "Level of formation of the competence "Entrepreneurship and financial literacy" in 10th grade schoolchildren. Research report", available at: <https://talan.bank.gov.ua/uploads/files/doslidzhennia-z-fingramotnosti-sered-uchniv-2024.pdf?v=6> (Accessed 10 Sept 2025).

8. OECD (2020), "Recommendation of the Council on Financial Literacy", available at: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0461> (Accessed 10 Sept 2025).

9. Ministry of Education and Science of Ukraine (2025), "National Qualifications Framework", available at: <https://mon.gov.ua/tag/natsionalna-ramka-kvalifikatsiy?&tag=natsionalna-ramka-kvalifikatsiy> (Accessed 10 Sept 2025).

10. Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University (2025), "Lecturers of the Department of Political Economy took part in an expert discussion of the draft National Strategy for the Development of Financial Literacy", available at: <http://maths.pnpu.edu.ua/novini/vykladachi-kafedry-politekonomiyi-vzlya-3.html> (Accessed 10 Sept 2025).

11. Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University (2025), "Meeting with specialists of the National Bank of Ukraine in the context of the development of financial literacy and entrepreneurship education of teachers", available at: <https://pnpu.edu.ua/news/zustrich-iz-fahivczyamy-nacziionalnogo-banku-ukrayiny-u-konteksti-rozvytku-finansovoyi-gramotnosti-ta-pidpryemnyczkoyi-osvity-vchyteliv.html> (Accessed 10 Sept 2025).

12. Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University (2025), "The university community joined the global campaign to raise financial awareness Global Money Week", available at: <https://pnpu.edu.ua/news/universytetska-spilnota-doluchylasya-do-vseshvitnoyi-kampaniyi-z-pidvyshhennya-finansovoyi-obiznanosti-global-money-week.html> (Accessed 10 Sept 2025).

13. Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University (2025), "The university community joined the global project Global Money Week", available at: <https://pnpu.edu.ua/news/universytetska-spilnota-doluchylasya-do-vseshvitnogo-proyektu-global-money-week.html> (Accessed 10 Sept 2025).

14. Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University (2023), "The university held the first student startup project competition "Startup PNPu 2023"", available at: <https://pnpu.edu.ua/news/v-universytetivpershe-vidbuvsya-konkurs-studentskyh-startap-proyektiv-startup-pnpu-2023.html> (Accessed 10 Sept 2025).

15. Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University (2023), "The university startup project #Nature_lab entered the TOP-7 best student startups according to the results of the prestigious national competition", available at: https://pnpu.edu.ua/news/universytetskyj-startap-proyekt-nature_lab-uvijshov-do-top-7-krashhyh-studentskyh-startapiv-za-rezultatamy-prestyzhnogo-nacziionalnogo-konkursu.html (Accessed 10 Sept 2025).

16. Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University (2023), "A student of the Faculty of Natural Sciences and Management won 3rd place at the 5th Competition of Innovative Business Projects "Factory of Business Ideas and Startups"", available at: <https://pnpu.edu.ua/news/student-fakultetu-prirodnychyh-nauk-ta-menedzhmentu-vyborov-iii-misce-na-v-konkursi-innovacijnyh-biznes-proyektiv-fabryka-biznes-idej-ta-startapiv.html> (Accessed 10 Sept 2025).

17. Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University (2023), "The IR office specialists discussed with university students the role of intellectual property in the management of startup projects", available at: <https://pnpu.edu.ua/news/fahivczi-ir-ofisu-obgovoryly-zi-studentamy-universytetu-rol-intelektualnoyi-vlasnosti-v-upravlinni-startap-proyektamy.html> (Accessed 10 Sept 2025).

18. Department of Political Economy Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University (2025), available at: <https://www.facebook.com/groups/579596828908961> (Accessed 10 Sept 2025).

19. Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University (2025), "Development of entrepreneurial competence of youth — in cooperation of the Department of Primary Education with communities", available at: <https://share.google/7ZOW0uQnYqnRIWOYZ> (Accessed 10 Sept 2025).

20. Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University (2025), "University students and teachers visited branch No. 4 of JSC CB "First Ukrainian International Bank" (FUIB) in Poltava", available at: <https://pnpu.edu.ua/news/studenty-ta-vykladachi-universytetu-vidvidaly-viddilennya-N-4-at-kb-pershyj-ukrayinskyj-mizhnarodnyj-bank-pumb-u-poltavi.html> (Accessed 10 Sept 2025).

Стаття надійшла до редакції 22.09.2025 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663